

КОНТРАБАНДА В УКРАЇНІ: ЇЇ ДЕТЕРМІНАНТИ ТА ШЛЯХИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ

НТУ «Дніпровська політехніка»

Городенко Д.О.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Світличний О.О.

Згідно з пунктом 3 статті 116 Конституції України, Держава забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави [1]. Особи, що вчиняють контрабанду та порушують митні правила, посягають на встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

В Україні поняття контрабанди визначено у ст. 201 Кримінального кодексу України, а саме: «Контрабанда, тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації» [2].

Актуальність теми контрабанди та порушення митних правил в Україні, на жаль, була і є актуальною впродовж багатьох років. Суспільство завжди розглядало її як протиправне явище, що загрожує економічним інтересам країни, безпеці життя та здоров'я населення, та як загрозу національній безпеці держави в цілому.

Впродовж 2021 року працівниками Держмитслужби було виявлено понад 28 тис. порушень митних правил на сумму 2,8 млрд грн. Із незаконного обігу вилучено товарів як безпосередніх предметів правопорушень на суму понад 941 млн. гривень, а роком раніше, було виявлено 14 тис. Аналогічних порушень. Через контрабанду бюджет нашої держави недоотримує астрономічні суми, що тягне скорочення виробництва, зменшення конкурентоспроможності на вітчизняних ринках тощо [6].

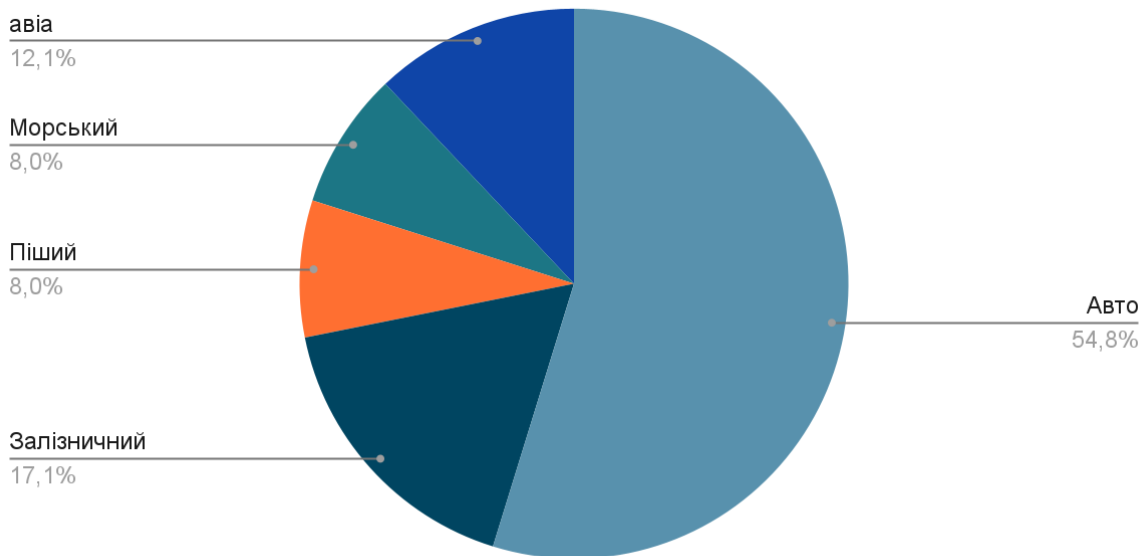
За висновками експертів, в Україну протягом багатьох років без сплати податків ввозиться близько половини товарів народного споживання. За підрахунками Мінекономіки, лише від «сірого» імпорту побутової техніки держава втрачає до 1 млрд. грн. на рік, а загальні втрати казни від контрабанди перевищують 10 млрд. грн.

Найпопулярнішим товаром у загальній структурі контрабанди є тютюн. Протягом 2021 року вилучено 117,3 тис. пачок сигарет загальною вартістю 2,5 млн грн. Наступне місце за кількістю порушень посідають наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори. Співробітники Державтоінспекції зафіксували 303 спроби незаконного ввезення-вивезення через митний кордон України. Найбільшу партію наркотиків - 31,5 кг кокаїну, виявлено у морському

порту «Южний». На чорному ринку його вартість оцінюється в 100 млн гривень [4].

Нелегальний рух може здійснюватися шляхом перевезення, а також передачі цих предметів через митний кордон. Географічне положення країни дозволяє використовувати автомобільний, залізничний, авіаційний або морський транспорт. Автомобільний транспорт найбільш часто використовується для переміщення предметів контрабанди.

Види транспорту, якими здійснюється контрабанда товарів в Україні:

Порівняння статистики країн що торгують з Україною, є найпростішим способ визначити наявність митних правопорушень (порушень митних правил та контрабанди).

Для прикладу, митні дані зарубіжних митниць щодо експорту до України повинні збігатись з даними української митниці щодо імпорту. Якщо обсяги не збігаються, це вказує на митні правопорушення. Наприклад, лише іноземний імпорт з Польщі до України відрізняється на 44%, що перевищує 1 млрд. доларів. За даними української митниці, імпорт з Польщі на 1 млрд. доларів менше, ніж у польських колег, що можна оцінити як підтвердження ввезення з порушенням митних правил товарів в Україну. Якщо оцінювати рівень контрабанди всіх країн, то, на думку експертів, він може перевищити 10 мільярдів доларів на рік, що складає 36% українського бюджету.

Доки на митниці процвітатиме корупція, не варто сподіватися на зниження рівня контрабанди. І, на жаль, з боку держави поки немає особливого бажання навести лад у роботі митної служби [7].

Серед основних чинників існування контрабанди у прикордонних районах України доречно виділити такі:

- 1) вигідне географічне і транспортне положення території держави;

2) функціональна неспроможність Державної прикордонної служби України забезпечити контроль за перетином державного кордону на всій лінії його протяжності;

3) надмірна кількість контрольних процедур при митному оформленні продукції, товарів, матеріальних цінностей тощо;

4) втрата контролю над окремими ділянками державного кордону на тимчасово окупованих територіях України, які можуть використовуватись для неправомірного переміщення предметів правопорушень;

5) низька ефективність роботи органів правоохоронної та судової системи [3].

До основних причин контрабанди можна віднести такі, як необлаштованість і незахищеність державного кордону на багатьох його ділянках. Значні труднощі, пов'язані з виявленням контрабандних потоків, виникають у зоні кордону між Україною та сусідніми державами і є до кінця не узгодженою.

Для подолання контрабанди як явища, слід розробити ефективну стратегію боротьби з нею для зміцнення економічної безпеки держави. Окрім того, доцільним вважаю втілення таких заходів:

1) врахування світового досвіду організації державного кордону України та технічне оснащення контрольно-пропускних пунктів сучасним обладнанням моніторингу;

2) декриміналізація окремих аспектів контрабанди шляхом легалізації деяких видів діяльності, що мають низький рівень суспільної небезпеки, формування механізмів і стимулів для детінізації контрабандних потоків, використання інструментів митної амністії, створення суб'єктами господарювання прозорих схем ведення зовнішньоторговельної діяльності;

3) покращення кадрового складу Державної прикордонної служби України, Державної фіскальної служби України та правоохоронних органів шляхом перегляду наявних підходів до підбору працівників, орієнтації поряд з професійними здібностями, досвідом і знаннями на наявність у них високих моральних та етичних якостей, використання інструментів ефективного розвитку, навчання та кар'єрного зростання кадрів, формування механізмів їх взаємного контролю, забезпечення прозорості діяльності цих служб і їх підзвітності громадським організаціям;

4) вести провадження цілеспрямованої послідовної інформаційної політики запобігання розвитку контрабандної діяльності, що має на меті популяризацію легального ведення бізнесу, роз'яснення серед населення антисоціального характеру контрабанди та невідворотності настання відповідальності за її вчинення;

5) систему забезпечення митної безпеки України варто формувати з урахуванням міжнародного досвіду провідних держав світу. У зв'язку з цим вбачається необхідним реформування суб'єктів забезпечення митної безпеки України [5].

Україна понад п'ять років не приєдналась до Протоколу про ліквідацію незаконної торгівлі тютюновими виробами. Ще у квітні 2016 року затверджено «Заяву Верховної Ради України з нагоди 10-річчя ратифікації Україною Рамкової конвенції ВООЗ щодо боротьби з тютюном» (Постанова № 1087-VIII), у якій доручено Уряду розпочати процес ратифікації Протоколу.

Одна з ключових проблем держави має зовсім незначне відображення в стратегічних документах уряду і не входить до пріоритетів його діяльності. Наприклад, на практиці за 2020 рік за контрабанду із 42 засуджених лише чотири отримали реальні терміни позбавлення волі; за контрабанду наркотиків засуджено 110 осіб, лише 15 із них отримали реальні терміни. Судами активно застосовується практика призначення покарань з випробувальним терміном, а також призначення основного покарання нижче за нижчу межу, встановлену в санкції статті.

Перелік посилань

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. (дата оновлення: 01.05.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D>
2. Кримінальний кодекс України : Закон України в редакції від 25.11.2021, 1888-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
3. Проблема контрабанди в Україні: як змінити систему протидії? *Юридичний вісник України*. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/problema-kontrabandy-v-ukrayini-yak-zminyty-systemu-protydiyi/>
4. Статистика та реєстри. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-2021-rik-mitnitsi-derzhmitsluzhbi-viiavili-porushen-mitnikh-pravil-nabilshe-28-mlrd-grn-748#:~:text=%D0%92%D0%BF%>
5. Волошин В.І. Боротьба з контрабандою на прикордонних територіях як інструмент зміцнення економічної безпеки держави. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 4. С. 56 - 63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2014_4_8
6. Галицькі митники назвали найпопулярніші предмети контрабанди. Львівський портал. URL: <https://portal.lviv.ua/news/2021/05/12/halytski-mytnyky-nazvaly-najpopuliarnishi-predmety-kontrabandy>
7. Сорока Д.М. Контрабанда товарів: теоретико-правова характеристика та способи протидії. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream>